

VJEROUČITELJ U DOKUMENTU HBK »NA SVETOST POZVANI«

TOMISLAV IVANČIĆ
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38
10000 Zagreb

Primljeno: 10/2002.
Pregledni članak
UDK 268
371.124:268

Sažetak

U prvom dijelu se daje kratki pregled sadržaja dokumenta HBK »Na svetost pozvani«. U drugom dijelu se ocrta duhovnost vjeroučitelja kako je predlaže dokument hrvatskih biskupa, a zatim nova vizija vjeroučitelja i njegovih zadaća u Crkvi i društvu. Na kraju članka predlaže se evangelizacijski start za vjeroučiteljsku duhovnost te konkretni svagdašnji hod prema svetosti.

Ključne riječi: vjeroučitelj, biskupi, školski vjeronauk, župna kateheza, svetost, molitva, evangelizacija, duhovni život

Hrvatska Katolička crkva načinila je program pastoralnog djelovanja na ulasku u treće tisućljeće. Hrvatski biskupi su u jesen 2002. objelodanili »Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća« kao odgovor na zahtjev Svetog Oca da se pozove čitava Crkva »na intenzivnije i cjelovitije pastoralno djelovanje« (*Na svetost pozvani* = NSP 3). Papa Ivan Pavao II je za čitavu Crkvu razradio određenu viziju pastoralnog djelovanja pod naslovom »Novo milenio ineunte« – »Ulaskom u treće tisućljeće«, a sad bi biskupi nacionalnih Crkava trebali tu viziju prevesti u specifičnosti lokalnih Crkava. Stoga je taj dokument HBK određeni izbor iz papina dokumenta sa specifičnostima Hrvatske crkve. Smjernice naših biskupa su ipak proširene mislima iz raznih dokumenata II. vatikanskog sabora, poslijesaborskih papa i hrvatskih biskupa. Tekst tog dokumenta unatoč brojnim citatima djeluje koncizno, uravnoteženo, stilski odmjeren i čitko.

Dok je papin dokument »Novo milenio ineunte« stavljen pod moto »Duc in altum – Izvezi na pučinu«, hrvatski su biskupi svojim smjericama stavili naslov, »Na svetost pozvani«. Oni su se time odazvali papinoj želji: »Prije svega, bez oklijevanja kažem da je perspektiva u koju treba smjestiti čitav pastoralni hod svetost. Poslije završetka Jubileja započinje redoviti hod, no upravo svetost ostaje, više nego ikad, pastoralna hitnost« (NMI, 30).

U prvi mah se to može činiti odviše idealnim i prezahtjevnim. No hod prema svetosti je redoviti crkveni život. Papa izričito tumači da svetost nije nedokučiv ideal. »Kao što je sam Koncil objasnio, ovaj ideal savršenosti ne smije se pogrešno shvatiti kao da bi uključivao neku vrstu izvanrednog života koji mogu živjeti samo neki 'velikani' svetosti. Putovi svetosti su mnogostruki i prikladni pozivu svakoga čovjeka. Vrijeme je da se svima na uvjerljiv način ponovno ponudi to 'visoko mjerilo' redo-

vitoga kršćanskog života: čitav život crkvene zajednice i obitelji treba ići u tom smjeru.« (NMI 31)

Dokument naših biskupa ima dva dijela. Prvi dio razrađuje pojam i stvarnost svetosti, a drugi se svestrano i detaljno bavi pastoralom u službi svetosti.

Razrađujući u prvom dijelu pojam i sadržaj svetosti, naši biskupi kažu da živjeti svetost u našem narodu znači boriti se protiv podjela, beznada i posljedica rata. Korupcija, droga, alkohol, nemoral, pohlepa, neodgovornost za opće dobro, bespoštedna borba za vlast i vlastite interese, terorizam i uništavanje okoliša, mnoštvo prognanika i izbjeglica, te napokon relativiziranje vrednota, prijanjanje uz ateizam i sekularizam i mentalitet postmodernog društva u kojem ništa nije sveto jesu razlozi zbog kojih treba na nov, intenzivan i odlučan način evangelizirati hrvatsko društvo kako bi ga se izvuklo iz krize i nehumanih prilika. Tako vječna Božja svetost koju Bog daruje i obnavlja u svojim vjernicima ima za naše podneblje svoju »povijest i geografiju«.

U drugom dijelu dokumenta biskupi su s tri vida razradili viziju pasterala u našim prilikama: proročkog, svećeničkog i pastirskog. Dokument metodički otkriva u dosadašnjem pastoralu ono što je dobro i to podržava, odstranjuje ono što ne zadovoljava nove crkvene prilike, te uvodi ono što je neophodno za suvremeno funkcioniranje Crkve i evangeliziranje svijeta na našim prostorima. U uvodu biskupi naglašavaju da je ovaj dokument upućen »svima koji su na bilo koji način uključeni u pastoralno djelo naše Crkve« (NSP 3). Oni posebno apostrofiraju vjeroučitelje. Biskupi naime očekuju da se u takvom pastoralu pronadu ne samo biskupi, svećenici, redovnici i redovnice, nego i vjeroučitelji i župni katehete te svaki vjernik laik. No bis-

kupi naglašavaju da će svaki od njih sebe pronaći u skladu sa svojim pozivom, službom i odgovornošću u Crkvi i za Crkvu (usp. NSP 3).

VIZIJA VJEROUČITELJA U OVOM DOKUMENTU

Uokvirujući vjeroučitelje u Pastoralne smjernice biskupi pišu: »Velika je odgovornost na svima, osobito na vjeroučitelju. On bi trebao nastojati otkloniti sve zapreke kako bi Krist po njemu kao oruđu poučavao i prosvjetljivao one koji su mu povjereni« (NSP 21).

Prva i neodgodiva zadaća sveopće Crkve, a osobito hrvatske, jest nova evangelizacija. U njoj se ne radi o privođenju zrelosti vjere, nego o pozivu na temeljno obraćenje. No obraćenje ne može proizvesti samo ljudski govor pa ni najpripremljenija kateheza, nego život usmjeren na svetost. Svetost je pak djelo milosti, odnosno Duha Svetoga. »Ima u evangelizaciji niz metoda koje su dobre, ali ni najsavršenije od njih ne bi mogle nadomjestiti tiho djelovanje Duha, napisao je papa Pavao VI. Bez nje ga ništa ne vrijedi ni najvještija priprava navjestitelja. I najuvjerljivija oštromnost bez njega je pred ljudskim duhom bespomoćna. Sve psihološke i sociološke do u tančine razrađene sheme bez njega se ubrzo pokazuju bezvrijednima. Duh Sveti sam uzrokuje novo stvaranje, novo čovječanstvo kojemu evangelizacija mora težiti. Po njemu Evanđelje prodire u bit svijeta« (EN 75). Duh Sveti pak ulazi u duše koje drugu s mudrošću, koje se hrane molitvom i ljubavlju prema euharistiji, a to upravo stvara istinsku svetost (usp. EN 76). Tko se oslanja na snagu Duha Svetoga postaje svjedok i time efikasan evangelizator. Svjedočenje iz svetosti i sile Duha Svetoga nije

samo zahtjev Crkve nego još više suvremenog svijeta. »Taj svijet vapi za navjestiteljima koji će mu govoriti o Bogu kojeg poznaju i s kojim druguju kao da vide Nevidljivoga. Bez biljega takve svetosti, kaže papa Pavao VI, naša riječ teško da će naći put u srca ljudi našeg vremena. U opasnosti je da bude uzaludna i besplodna. Ti 'znakovi vremena' moraju nas naći budne. Šutke ili u krik ponavlja se uvijek jedno te isto pitanje: Vjerujete li vi doista to što naviještate? Živate li to što vjerujete? Naviještate li uistinu ono što živite? – Svjedočanstvo života postalo je više nego ikada bitan preduvjet osnovne uspješnosti naviještanja.« (EN 76 i NSP 32)

Što je to životno svjedočanstvo? Hrvatski biskupi kažu: »Kad se vjera i život podudaraju, Krista se naviješta životnim svjedočanstvom« (NSP 32). Ako se život onih što katehiziraju ne podudara s onim što vjeruju i govore, kateheza ne može dati rezultate (usp. NSP 32).

Baš zato naši biskupi kažu da »prava formacija za vjeroučiteljski poziv treba uključivati i odgoj za otvorenost Duhu Isusa Krista, za prihvaćanje njegovih poticaja i za oslanjanje na njegovo vodstvo. To znači, kažu naši biskupi, da se vjeroučitelji trebaju odgajati i usavršavati ne samo stručno nego i za život iz vjere koju prenose i poučavaju. Stoga je potrebno naći načina, kažu oni, kako buduće vjeroučitelje i duhovno odgajati usporedno s intelektualnom pripravom i kako ih kasnije, također u tom smislu, pratiti i pomagati« (NSP 21). Samo crpeći snagu odozgo kršćani mogu biti vjerodostojni svjedoci, kažu naši biskupi (usp. NSP 32). Drugim riječima, svetost i životno svjedočenje se podudaraju.

Treba osobito naglasiti da je kršćanin najprije objektivno svet, jer je kršten i prijelovljen tijelu Isusa Krista, no ta svetost je i subjektivna zadaća svakom krštenom

vjerniku. Stoga je treba planirati, kaže papa (usp. NMI 31). »U planiranju koje nas očekuje, zauzeti se s većim povjerenjem za pastora koji bi svoj prostor dao molitvi, i osobnoj i zajedničkoj, znači poštivati bitno načelo kršćanskog pogleda na život: primat milosti.« (NMI 38)

Da bi se uspjelo u pedagogiji svetosti, potrebno je kršćanstvo koje se najprije odlikuje **umjetnošću molitve**, naglašava papa (usp. NMI 32). No moliti je izgleda najteže. Složiti i izreći neku katehezu je više-manje posao koji ne zahtijeva nas same nego naš trud. Molitva međutim traži od nas poniznost i priznanje svoje realnosti, da smo, naime, stvorenja koja bez Stvoritelja ne mogu opstati. Ona traži naše srce, naše obraćenje, a to znači napuštanje dosadašnjeg života i započinjanje novog puta prema Bogu i ljudima. »Potrebno je naučiti moliti, gotovo uvijek iznova učeći tu umjetnost s usana božanskoga Učitelja« (NMI 32). Tu molitvu treba učiti kako u liturgiji tako i u osobnom iskustvu. Molitva nas otvara Duhu Svetom jer tamo gdje se moli na djelu je Duh Sveti (usp. DeV 65). Duh Sveti nas pak suobličuje Isusu Kristu u kojemu promatramo Očevo lice, kaže papa (usp. NMI 32). Tako molitelj razumije Isusov poziv: »Ostanite u meni i ja u vama« (Iv 15,4). Otada preko molitelja djeluje sam Duh Sveti. Vjernik tako postaje svjetlo svijeta i kvasac u društvu. Osim toga, molitva uvodi u silu Duha Svetoga i u puninu istine objavljene u Isusu Kristu, tako da vjeroučitelj dobiva pravu riječ u pravo vrijeme kao i snagu da tu istinu živi i svjedoči.

Biskupi još više produbljuju i konkretiziraju duhovnu spremu svakog pastoralnog djelatnika, a osobito vjeroučitelja. Oni kažu: »Otvorenost Duhu Svetom proizlazi iz egzistencijalnog susreta s Gospodinom propovijedanim i vjerovanim u zajedniš-

tvu Crkve« (NSP 98). Bez takvog susreta evangelizacija uopće nije moguća, naglašavaju oni. »To znači da sami trebamo najprije osobno sresti Krista ako želimo druge do njega dovesti« (NSP 98). Biskupi na toj razini izražavaju srž krize duhovnog života suvremene Crkve kod nas kada kažu: »Zar nije sva drama evangelizacije upravo u tome što mnogi propovijedaju ono što su naučili, a ne iskusili, vidjeli i opipali? Ne smijemo zaboraviti, nastavljaju naši biskupi, da ljudi našeg vremena traže od vjernika da im ne samo govore o Kristu, »već da im ga na neki način učine vidljivim« (NSP 98).

Susret s Isusom vodi preobrazbi vjeroučitelja, vjeroučenika i društva. »Istinski susret s Gospodinom i iskrena otvorenost njegovu Duhu vode do one preobrazbe čitavoga života koju nazivamo 'svetost'. Tko je doista zahvaćen Kristom i njegovim Duhom, ne može se zadovoljiti podvojenim i polovičnim životom, jer ga sila toga iskustva i susreta tjera da mijenja sebe i svijet u kojem živi« (NSP 99). Budući da do susreta s Gospodinom vodi molitva, biskupi kažu: »Stoga ponavljamo svima da »naša revnost u naviještanju treba da izbija iz istinske svetosti života koji se hrani molitvom i poglavito ljubavlju euharistije« (NSP 99).

Papa pak zahtijeva da kršćanske zajednice postanu vjerodostojne »škole molitve«, gdje se susret s Kristom ne izriče samo u molitvi za pomoć, već također u zahvali, hvalospjevu, razmatranju, slušanju, žaru čuvstava, sve do istinskoga »zanosa srca«. Da bi se ostvarilo škole molitve, papa zahtijeva da »**odgoj za molitvu** postane, na osobit način, važna točka svakog pastoralnog planiranja« (NMI 34). Molitva nam daje do znanja da bez Krista ne možemo učiniti ništa (usp. Ivan 15,5). Ona nas podsjeća na Kristov primat i na primat unutarnjeg života svetosti. »Kada se to načelo ne poštuje, kaže papa, zar se treba čuditi ako pa-

storalni planovi idu ususret porazu i u duši ostavljaju ponižavajući osjećaj frustracije? Dopustite Petrovu nasljedniku, nastavlja papa dalje, na početku ovog tisućljeća, da pozove čitavu Crkvu na taj čin vjere koji se izražava u obnovljenoj molitvenoj zauzetosti.« (NMI 38)

Da bi se koracalo prema svetosti moleći i učeći moliti, potrebno je još obnoviti i slušanje Božje riječi. »Hraniti se riječju da bi se bilo »službenicima Riječi« u evangelizacijskoj zadaći: to je zacijelo prioritet za Crkvu na početku novog tisućljeća«, naglašava papa Ivan Pavao II (NMI 40).

U molitvi, slušanju Božje riječi i euharistiji vjernik hoda prema svetosti koja nije nešto neosobno nego uskrsl Krist. »Neće nas spasiti formula, kaže papa, već Osoba i sigurnost koju nam ona ulijeva: Ja sam s vama!« (NMI 29). Radi se o prepoznavanju i nasljedovanju Isusa Krista da bi se njime i u njemu preobražavala povijest. Papa želi da se u tom pastoralnom planiranju što više usredotočimo na razmatranje Kristova lica. Ono se može nekako izljuštiti iz evanđeoskih spisa. No vjera tek istinski uranja u otajstvo Kristove osobe. A u to ulaze oni koji imaju iskustvo šutnje i molitve (usp. NMI 20). Kristovo lice je istodobno lice boli i lice uskrsloga.

ZADAĆA VJEROUČITELJA

Ovom dokumentu se može prigovoriti da je uočio i izrekao sve što se traži od pastora u novim prilikama, ali je ostao tek na dobrim željama i izrazima »trebalo bi«. Zato ostaje nedorečeno tko bi smjernice konkretno trebao provesti u djelo i kako. Opasnost je ovog dokumenta da kao mnogi dosadašnji završi u bibliotekama neproveden u praksu. Na taj prigovor odgovorio je jedan od sudionika predstavljanja dokumenta, nadbiskup riječki dr. I. Devčić,

da će se razni gremiji HBK pobrinuti da dokument bude pretočen u praktičan oblik. No dokument i nije previše apstraktan te se većina praktičnih zaključaka može logički izvesti iz njegova izričaja.

U ovom članku mi je nakana obraditi zadaće i perspektive vjeroučitelja u svjetlu ovih Pastoralnih smjernica.

Biskupi izražavaju radost što su u posljednjem desetljeću brojni laici osposobljeni za vjeronauk u osnovnim i srednjim školama te zajedno sa svećenicima i redovnicima preuzimaju zadaću vjerske pouke i odgoj školske mladeži. Školski vjeronauk je zasada najčešći oblik kateheze u našoj Crkvi, kažu oni (usp. NSP 23).

No biskupi se istovremeno pitaju: »U kojoj mjeri naš školski vjeronauk odgaja mlade za prihvaćanje Isusova životnog programa koji označujemo riječju 'svetost'?« (NSP 24). Činjenica je naime da se mnogi sudionici školskog vjeronauka ne uključuju u život župne zajednice i Crkve u cjelini. To znači da oni i njihovi roditelji shvaćaju vjeronauk samo kao školski predmet. No biskupi su još zabrinutiji zbog činjenice da i mnogi vjeroučitelji shvaćaju svoj poziv poput drugog učiteljskog poziva. »To znači, kažu biskupi, da nam predstoji ozbiljan i zahtjevan rad na razvijanju svijesti o pravom vjerskom i crkvenom značaju školskog vjeronauka i vjeroučiteljskog poziva.« (NSP 24)

Biskupi nisu zadovoljni ni župnom katehezom. Mnogi župnici zbog školskog vjeronauka zanemaruju župnu katehezu. U nekim župama čak nema nikakve pripreme na sakramente u župnoj zajednici. Znači li to da su vjeroučitelji dužni katehizirati i u župi, da je i to sastavni dio njihovoga vjeroučiteljskog poziva, poslanja i zaposlenja, odnosno opisa radnog mjesta? Jednako se ne smije dopustiti da svećenici prepuštaju školski vjeronauk samo vjero-

učiteljima laicima. Biskupima je očito na srcu da laici budu autentični vjernici, zbog čijeg svjedočenja se vjeroučenici uključuju u život župe, a istodobno da budu svestrani suradnici svećenika u župi i u školi. Stoga, biskupi traže da svećenici ostanu blizu ne samo vjeroučiteljima nego i vjeroučenicima, ali i svem školskom osoblju. Biskupi također zahtijevaju da se počne s katehiziranjem roditelja kako bi oni shvatili da školski vjeronauk i župna kateheza nisu ista stvar, nego dvije komplementarne odgojne djelatnosti. Biskupi smatraju da najveći dio problema s djecom i mladima leži u tome što obitelj ne živi vjeru i ne vrši svoju odgojnu obvezu kako u općem tako i u vjerskom pogledu.

Na kojem putu se nalazi rješenje svih tih problema? Biskupi najprije ističu nužnost trajnog usavršavanja vjeroučitelja za kvalitetan vjeronauk. Nužno je također što prije izraditi kvalitetne vjeronaučne udžbenike i priručnike da bi se vjera cjelovito iznosila i da bi vjeronauk bio prilagođen dobnim skupinama. Kao imperativ trenutka biskupi ističu nužnost pokretanja raznih oblika rada s djecom i mladima kako u školi tako i u župi. To mogu biti duhovne obnove, duhovne vježbe, susreti, izleti, osnivanje udruga i društava. No treba raditi na razvijanju župnih zajednica kako bi one postale zajednički ugodan dom vjeroučenicima u školi i u župi, roditeljima i pripadnicima drugih dobnih skupina, kao i svim bogotražiteljima. U takvoj župnoj zajednici naći će vjeroučitelj svoje mjesto, ali se i oduševiti za rad ne samo s djecom i mladima nego i sa svima koji traže zrelu vjeru u župi. Zato je obnova župa u kojima bi se stvorili odgovorni i živi vjernički krugovi najpreči zadatak. Da bi se to dogodilo, biskupi upućuju na dokument »Župna kateheza u obnovi župne zajednice«, koji treba dalje teoretski i praktično nadopunjavati.

U župi treba također sustavno provoditi katehezu odraslih, kako bi svi došli do zrelosti vjere te osmišljavali razne životne situacije, ali i dolazili do kršćanskog iskustva iz kojega nastaje svjedočenje. Sve je to moguće provesti ako se počne raditi na stvaranju živih vjerničkih krugova, odnosno raznih zajednica i skupina u župi. One su bitan preduvjet i najveća šansa za katehetsku formaciju, za trajnu vjerničku izgradnju i za ulaženje u kršćansko iskustvo. Ako župa tako zbije svoje redove na svim razinama, moguće je i društvo duhovno obnoviti, moralno i etički preobraziti, te ga tako učiniti humanijim, socijalno pravednijim i bližim civilizaciji ljubavi i kulturi života. Važno je da se kršćani razlikuju po svojim moralnim i životnim stavovima od životnog nazora drugih ljudi jer samo tako mogu nekršćani primijetiti da vjernici žive od nečega očima nevidljivog ali snažno prisutnog i privlačnog, te će se u njima probuditi pitanje zašto su oni takvi i što ih to nadahnjuje. Poput svećenika i vjeroučitelj je pozvan da bude osobiti znak Crkve u svijetu i svjedok Isusa Krista. Zato je potrebno ne samo poučavanje i odgoj nego i prihvaćanje milosti kroz sakramente i osobito molitva i asketske vježbe. Biskupi upravo to naglašavaju: »Samo crpeći snagu 'odozgo' kršćani mogu biti vjerodostojni svjedoci, na što je naše vrijeme posebno osjetljivo« (NSP 32).

Iz tog iskustva vjere moguć je dijalog sa svim religijama i svjetonazorima, ali i dijalog u samoj Crkvi, te osobito ekumenska ljubav za sve Isusove učenike. Iz takvog rada bit će moguće da vjeroučitelji svestrano koriste obavjesna sredstva, pisana i govorna, kako bi Radosnu vijest i snagu za preobrazbu društva i gospodarstva mogli prenijeti svima. Nema sumnje da sve ovo vjeroučitelji neće moći postići samo kratkotrajnim poboljšanjem svog sadašnjeg ra-

da. Treba u njihov život i rad unijeti nešto radikalno novo da bi uopće bili po mjeri potreba suvremenog društva i na razini izazova suvremene Crkve.

Put prema vjeroučiteljskoj službi po mjeri svetosti trebao bi imati za svoj temeljni dinamizam čvrstu usmjerenost prema svetosti. Tada bi se za vjeroučitelja moglo reći, kao za svećenika u obredu ređenja, da živi ono što čini i čini ono što govori. Vjeroučitelj bi trebao ne samo spremati katehetske jedinice nego ih i promeditirati i na neki način »isprobati« u svom životu. Da bi djeci uvjerljivo mogao govoriti o Isusu iz Nazareta, nužno je da on sebe propita tko je njemu Isus Krist i kako se prema njemu odnosi. Da bi djeci mogao govoriti o ispovijedi, potrebno je da ima vlastita zdrava iskustva o ispovijedi. Želi li da vjeroučenici shvate svetu misu i da iz nje izvlače duhovnu korist, potrebno je da sâm pronade načine kako svetu misu proživljavati i iz nje se milosno obogaćivati. Potvrđenica će moći održati mistagoške kateheze ako bude sam imao iskustvo djelovanja Duha Svetoga u svom životu. Vjeroučenici će zavoljeti Sveto pismo ako vjeroučitelj bude pripovijedao o svojim doživljajima, iskustvima i radosti koju je doživio kroz razmatranje i meditiranje Svetog pisma i ophođenje s Božjom riječju.

Osobito je to važno za molitvu. Molitva se usvaja prepoznavajući je na licu drugog čovjeka, kaže A. Louf. Vjeroučitelj bi trebao različite oblike molitve sam iskusiti želi li da vjeroučenici ne samo čuju nego i provedu u djelo njegov govor o molitvi. Uspjeh vjeronauka i djelotvornost sakramenata ovisе o uspješnosti molitve. Molitva naime otvara srce za razumijevanje Božje riječi i za plodnost milosti. Konačno, vjeroučenici će toliko sudjelovati u životu župe koliko to dožive na vjeroučitelju. Njihovo obraćenje bit će tek toliko koliko je

obraćen vjeroučitelj. Njihova buduća angažiranost u preobrazbi društva, gospodarstva i kulture bit će tolika koliko su to ne samo naučili nego i vidjeli kod svog vjeroučitelja. Drugim riječima moglo bi se reći da su oči čitave Crkve i društva uprte u vjeroučitelja. Shvaća li vjeroučitelj vjeronauk samo kao školski predmet, tada ne odrađuje sve ono što je u opisu njegova radnog mjesta. Istovremeno, on stvara frustrirane buduće članove društva i Crkve i ostaje nekoristan član društvene i crkvene zajednice. Vjeronauk ima smisla ako, kao i župska kateheza i uopće pastoralni rad Crkve, na svoj specifičan način posreduje Isusov spas, snagu Duha Svetoga za preobrazbu čovjeka i društva. Drugog čovjeka ne možemo moralno-etički i humano mijenjati odgojem, nego snagom milosti jer se radi o borbi protiv zla i zloga u ljudima i u društvu. Promijenjen vjeroučitelj može mijenjati vjeroučenike, a to znači da će vjeroučitelj ispunjen svetošću posvećivati vjeroučenike. Vidi se to na svecima i uopće na pokretačima reformi i preobrazbi u Crkvi i društvu.

Kojim bi redoslijedom trebalo ići da bismo imali vjeroučitelje opskrbljene svetošću? Dokument HBK »Kateheza u obnovi župne zajednice« daje izvrsne smjernice kao odgovor na to pitanje. Treba najprije vjeroučitelje dovesti kroz mistagoške kateheze do kršćanskog iskustva. K tome pak vodi starokršćanski katekumenat sa svoja četiri razdoblja. U prvom razdoblju treba »katekumen« usvojiti egzistencijske istine o svijetu i samome sebi, zatim prepoznati strukturu svoje duhovne duše i djelotvornost svoje duhovne dimenzije. U drugom razdoblju bi trebao uočiti što je grijeh i da je on bitni čovjekov neprijatelj te ga dovesti do obraćenja i vjere u otkupljenje Isusa Krista. U trećem razdoblju »katekumen« praktično provodi etape obra-

ćenja i opredjeljenja za Isusa Krista te obnavlja sakramente inicijacije kako bi milosna snaga Duha Svetoga preobrazila njegov život. U četvrtom pak razdoblju pomoću tzv. mistagoških kateheza i osobito molitve ulazi u dublje razumijevanje primljenih sakramenata te u njihovo iskustvo kao i u iskustvo crkvene zajednice.

To je kerigma ili temeljni, tzv. evangelizacijski, korak koji treba proći svaki vjernik, a osobito oni koji su djelatnici Crkve i u Crkvi. On je uvjet za daljnji rast prema zrelosti vjere i kršćanskom iskustvu. Tek kroz taj korak vjeroučenici mogu otkriti smisao vjeronauka i svoje pripadnosti Crkvi.

Drugi korak u hodu vjeroučitelja prema svetosti trebao bi biti svagdašnji, tjedni, mjesečni i godišnji ritam duhovnog života. Starije generacije svećenika i angažiranih laika znale su što treba svaki dan čitati, razmatrati i moliti da bi se barem zadržali na duhovnoj razini ako ne i napredovali. Oni su trebali svaki dan bar petnaest minuta razmatrati, prisustvovati sv. misi, izmoliti dio ili cijelu kronicu, čitati duhovno štivo ili Sv. pismo, te uvečer ispitati svoju savjest. Oni su se tjedno ispovjedali, petkom postili ili molili križni put, slavili nedjeljom euharistiju. Mjesečno su imali duhovne obnove, a godišnje duhovne vježbe. Kao što tijelo treba hranu u obrocima, tako i duša treba duhovnu hranu jer ona živi od Božje riječi i susreta s Bogom. No, čini se da se taj sustav na neki način »urušio«, da su tek kod nekih crkvenih službenika i angažiranih vjernika ostali fragmenti tog sustava. Možda i u tome leži uzrok umoru svećenika i pomanjkanju snažnih angažiranih laika. Nužno je to ponovno uspostaviti.

Vjeroučitelj bi trebao prema svojim mogućnostima odrediti u danu trenutke u kojima će nahraniti svoj vjernički duh. Ako ustane npr. u šest ujutro, uz toaletu, doru-

čak pa i pripremu za školu on će moći ugraditi pola sata molitve odnosno meditacije uz čitanje Svetog pisma. Navečer će moći nekoliko minuta zastati i pogledati kakav mu je bio protekli dan i treba li očistiti i rasteretiti savjest ili oprostiti onima koji su ga uvrijedili. Možda će mu biti moguće nakon ručka ili večere ili u nekom drugom djeliću dana petnaestak se minuta zaustaviti na nekoj duhovnoj knjizi koja ga iznutra hrani, ohrabruje, čisti i ispunjava snagom. No osobito će biti važno prije odlaska u školu u kratkoj molitvi u duhu gledati sve razrede u koje će ulaziti te pokušati iznutra razumjeti vjeroučenike, praštati im ili moliti ih da mu oni oproste te ih nekako zavoljeti kao svoju djecu i Isusove prijatelje. Neka za njih moli Kristov mir i silu njegovu Duha da bi njihov razvoj u odrasle ljude i zrele vjernike uspio. Dosađajnije iskustvo kod mnogih vjeroučitelja pokazuje da je to donosilo snažan preokret u vjeroučenicima a radost vjeroučiteljima. Molitva naime neposredno zrači i djeluje na one koje ljubimo. Ona je duhovna aktivnost, a duh je slobodan u djelovanju i neovisan o prostoru i vremenu, te o čovjekovoj psihofizičkoj konstituciji.

Dobro bi bilo uspostaviti i tjedni ritam duhovnog života. Trebalo bi u taj ritam ili možda u mjesečni ugraditi dobru ispovijed, zatim petkom usvajati iskustva posta, kao i u životu imati doživljaj milostinje, darivanja i sućuti prema drugima. U tjedni ritam bilo bi dobro ugraditi i dio stručnog usavršavanja. Mjesečno bi pak bilo dobro zajedno sa župnicima i vjeroučiteljima na razini dekanata organizirati duhovnu obnovu. U njoj može biti ugrađeno jedno razmatranje, prilika za ispovijed, ali osobito razmjena iskustava u radu i međusobna podrška, kao i dogovori za zajedničke pothvate i projekte. Konačno, godišnje treba posvetiti tri dana duhovnim

vježbama. Za one koji prvi put obavljaju duhovne vježbe, njihov sadržaj bi trebao biti upravo prvokršćanski katekumenat, odnosno usvajanje kršćanskog iskustva kroz mistagoški hod. Za one koji su već prošli taj prvi evangelizacijski korak duhovne bi vježbe trebale biti tako planirane da svake godine dovode vjeroučitelje do novih vizija, vrlina, kreposti i plodova duhovnog života. U taj godišnji, pa i mjesečni, ciklus svakako treba ugraditi permanentnu formaciju vjeroučitelja kao i različite tribine koje vode k stručnom usavršavanju.

Očito je da bez sustavnog i discipliniranog rada s vjeroučiteljima i njih sa samima sobom, ne možemo očekivati novu kvalitetu, kao ni osvajanje svetosti zacrtane u Smjernicama hrvatskih biskupa. U zraku ostaje visjeti još pitanje treba li u takvom sustavnom duhovnom i stručnom usavršavanju sve odrediti Nacionalni katehetski ured ili bi se to moglo prepustiti osobno katehetama. Smatramo li da je takav rad i život vjeroučitelja neophodan, onda će se morati na neki način propisati određena duhovna disciplina i sustavnost vjeroučitelja kao osnovni uvjet za uspješnost njegovu posla u Crkvi i društvu.

VJEROUČITELJEVA DJELATNOST

Da bi vjeroučiteljev posao uspio, bilo evangelizacijski u buđenju vjere ili katehetski u sazrijevanju probuđene vjere, potrebno je da vjeroučitelj usvoji snage odozgo, smatraju hrvatski biskupi. Crkveni dokumenti kao i stručna literatura iznose navidjelo kako je potrebno biti Isusov učenik, a onda obraćenik i njegov osobni prijatelj, da bi sila Duha Božjega počivala na vjerniku, a zatim zračila u njegovu okolinu. Učenik u biblijskom smislu je ne samo onaj tko uči nešto od učitelja, nego koji u

sebe nekako prelijeva čitav život i stvarnost učitelja. Isus to kaže: »Vi u meni, ja u vama.« Da bi se do toga došlo, potreban je obraćenjski mentalitet, a to znači usvajanje životnih stavova evanđelja, zakonitosti duha i mentaliteta Isusa Krista. Svi su apostoli prošli tu školu, a osobito Petar. Oni su doživljavali razočaranja, jer Isus nije prihvaćao njihove vizije i želje, nego je zahtijevao da oni prihvate ono što on od njih traži. Da bi mogli promijeniti svijet, oni su trebali imati povjerenje u njega i njegovu snagu, a ne u svoje strateške planove. Konačno, oni su bili uz njega sve dok mu nisu postali osobni prijatelji koji ga poznaju po imenu, kao i on njih. Tek tad je na njih mogao sići Duh Sveti te ih osposobiti za Isusove svjedoke sve do prolijevanja krvi. Da bi vjeroučitelj mogao uspješno djelovati, potrebna mu je ista snaga.

No, on treba biti svjestan da je on ne samo pozvan nego i poslan. Poziv i poslanje su bitni sadržaji svakog vjernika, a posebno specijalno angažiranih kao što su vjeroučitelji. Poziv sadrži u sebi sposobnost za vjeroučiteljsku službu. Tu sposobnost treba međutim usavršiti, kako bi se bilo sposobno za poslanje. Netko ima poziv i time sposobnost za liječnika, no on treba zato studirati medicinu, ali i podvrgnuti se disciplini toga zvanja. Netko ima sposobnost za vrhunskog nogometaša, no da bi on to postao, treba temeljito trenirati, učiti i preuzeti strogu disciplinu koju taj poziv traži.

Vjeroučiteljski poziv je sposobnost da se vjeroučenike odgoji i osposobi za Božji život. No za to treba studirati katehketiku i teologiju, te preuzeti svu disciplinu koju traži duhovni život da bi se sve ono što se nauči u teologiji moglo uspješno prenijeti vjeroučenicima.

Poslanje vjeroučitelja je vršenje njegovog životnog poziva nakon izobrazbe i od-

goja. Nakon primljene diplome i svih drugih ispita i prakse te uvođenja u svoju službu, liječnik odlazi vršiti svoje poslanje bilo u klinikama, bolnicama, ambulantomama ili javnom zdravstvu. Nakon što je nogometaš naučio sva pravila nogometa i trenirao da postane vrstan igrač, sada je na njemu da igra u određenom klubu ili tamo gdje ga se pozove. Vjeroučitelj vrši svoje poslanje u školi, u župnoj zajednici, katehezi, kao župni pomoćnik ili vrstan voditelj raznih seminara, duhovnih vježbi, duhovnih obnova te osobito kao voditelj i koordinator u živim vjerničkim krugovima u župi. Hrvatski biskupi naglašavaju da »vjeroučitelji imaju svoj vjeroučiteljski poziv i poslanje« (usp. NSP 24). Oni također naglašavaju da poslanje vjeroučitelja nije samo školski vjeronauk nego i njihova duhovna spremnost za druge službe u Crkvi (usp. NSP 24). Biskupi, naime, kažu: »Predstoji nam ozbiljan i zahtjevan rad na razvijanju svijesti o pravom vjerskom i crkvenom značaju školskog vjeronauka i vjeroučiteljskog poziva« (NSP 24). Od njih se traži da budu prisutni i u predškolskim ustanovama, da imaju smisla za dijalog s predstavnicima drugih religija i svjetonazora, da razvijaju dijalog unutar Crkve, da promiču ekumensko gibanje, da nastupaju na radiju bilo u svrhu evangelizacije ili katehiziranja odraslih. Na njima je da svjedoče svojim životom uvjerljivo da je Isus spasitelj ljudi i da vjeroučiteljski poziv i poslanje snažno humanizira društvo, preventivno djeluje kod mladeži protiv ovisnosti i poroka, čini ih kreativnima, dostojanstvenima i lojalnima u svojoj zemlji. Na vjeroučiteljima je da znaju razlikovati Crkvu od religijâ i Isusa Krista kao Bogočovjeka od ljudskih osnivača religijâ. Njihovo poslanje je da u okviru škole ili župe vode sastanke, susrete, logorovanja i suradnju na svim razinama župe. Na njima je da znaju duhovno

pomoći obiteljima, te da znaju usmjeriti bogotražitelje na puteve smisla i iskustva Božje blizine.

Uopće, treba reći da je vjeroučitelja Bog preko Crkve ne samo pozvao nego ga Bog preko nje i šalje. On svoj poziv i poslanje može vršiti samo iz zajednice i za zajednicu Crkve. Njegovo radno mjesto nije škola nego Crkva i ona ga šalje da u školi ili župi vrši vjeroučiteljsku službu (usp. NSP 24). Kao što se od svećenika traži da uz redovito održavanje župne kateheze bude s nekoliko sati prisutan i u školi, jednako se od vjeroučitelja zahtijeva da uz svoju školsku satnicu i angažiranost bude prisutan u životu i radu župe (usp. NSP 25).

Uskladi li se vjeroučiteljev poziv i poslanje, tada će vjeroučitelji sami osjećati potrebu za drugačijom trajnom formacijom, i to ne samo u smislu »izobrazbe, nego i odgoja za otvorenost Duhu Svetom«.

ZAKLJUČAK

Iz dokumenata Crkve, crkvenog zakona i vjeroučiteljskog mandata proizlazi da su vjeroučitelji djelatnici Crkve. Oni se ubrajaju među angažirane laike i sudjeluju u određenom segmentu pastoralnog rada Crkve. Ne samo da je kao vjernicima Crkve njima upućen dokument HBK »Na svetost pozvani«, nego se on posebno njih tiče zbog vjeroučiteljske službe. Oni predstavljaju veliku šansu za obnovu župa, Crkve i društva. Oni su sposobni stvarati u župama zajednice i skupine kao žive vjerničke krugove, provoditi katekumenat i osobito njegov mistagoški dio za vjernike koji su kršteni ali nisu svjesni svoje crkvene pripadnosti. Svojim angažmanom u medijima, tribinama i seminarima mogu na najrazličitije načine djelovati u obnovi društva.

Dakle, osim školskog vjeronauka, vje-

roučitelji su pozvani uključiti se svestrano u rad župe. Na taj način će svestrano raditi na obnovi i crkvenog života i morala društva. Da bi se to moglo ostvariti, na Crkvi je da ih usmjeri na put svetosti. Taj put traži svijest da do svetosti vodi milost te se stoga bez Isusa ne može ništa učiniti. Da bi milost obilno u njima djelovala, potrebno je da Božju riječ ne samo naviještaju nego i provode u svom životu. Nužno je da sakramente kao izvore milosti ne samo primaju nego i učine plodonosnima. Na njima je ne samo da govore o molitvi nego da i imaju iskustva različitih načina i razina molitve. Na njima je da svestrano ulaze u umjetnost molitve, da odgajaju druge u molitvi i da ostvaruju škole molitve, kako želi papa Ivan Pavao II. Na njima je stoga da budu proroci, ali i ljudi koji su toliko sveti da posvećuju druge te napokon toliko učvršćeni u svojoj kraljevskoj laičkoj službi da društvo oslobađaju od poroka, korupcije, nepravdi i devijacija. Idući putem svetosti, oni će postati svjetlo svijeta i sol zemlje te kvasac društva u preobrazbi prema civilizaciji ljubavi i kulturi života.

Ne radi se o novim opterećenjima vjeroučitelja, nego o rasterećenju. Iskustvo pokazuje da produbljivanje duhovnog života donosi nove snage, nadahnuća i kreativnosti te osmišljenje koje se do tada nije moglo osjećati u životu i poslu. Stoga je poziv hrvatskih biskupa na svetost u Crkvi zapravo velika pomoć svim sudionicima pastoralnog posla. Razumije li se ovaj dokument u tom smislu, moći će doživjeti svestranu primjenu, osobito kod vjeroučitelja.

Literatura:

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA,
Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća, HBK-GK, Zagreb 2002.

IVAN PAVAO II, *Novo millennio ineunte. Ulas-
kom u novo tisućljeće*. Apostolsko pismo epi-
skopatu, kleru i vjernicima na završetku Veli-
koga jubileja godine 2000., Dokumenti 127,
Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2001.

PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi*. Apostolski na-
govor o evangelizaciji u suvremenom svijetu,
Dokumenti 50, Kršćanska sadašnjost, Zagreb
1976.

IVAN PAVAO II, *Enciklika Dominum et vivi-
ficantem. Gospodina i životvorca*, Dokumenti
87, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.

LOUF, A., *Gospodine, nauči nas moliti*, Sestre Sv.
Križa, Đakovo 1978.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA,
Župna kateheza u obnovi župne zajednice, Za-
greb-Zadar 2000.